

Pomoc Techniczna
dla Funduszy Europejskich

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

ZIELONE **FUNDUSZE EUROPEJSKIE** *dla NGO*

PRZEGLĄD REKOMENDACJI

ENERGETYKA OBYWATELSKA, EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA,
GOZ, ZIELEŃ MIEJSKA, BIORÓŻNORODNOŚĆ, TRANSPORT,
EDUKACJA EKOLOGICZNA

"DZIAŁANIA INFORMUJĄCE I PROMUJĄCE FUNDUSZE EUROPEJSKIE WŚRÓD ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH",
FINANSOWANEGO ZE ŚRODKÓW POMOCY TECHNICZNEJ FUNDUSZY EUROPEJSKICH 2021-2027.

SPIS TREŚCI

3	WSTĘP
4	ENERGETYKA OBYWATELSKA
6	EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA
8	GOSPODARKA O OBIEGU ZAMKNIĘTYM I ODPADY
10	ZIELEŃ W MIASTACH
12	BIORÓŻNORODNOŚĆ
14	TRANSPORT
16	EDUKACJA EKOLOGICZNA
18	PRZEGLĄDY DOSTĘPNOŚCI

REDAKCJA: Piotr Chałubiński, Krzysztof Pietruszewski, Anna Krawczyk-Duda

AUTORZY REKOMENDACJI: Joanna Krawczyk (energetyka obywatelska), Cezary Czemplik (efektywność energetyczna), Paweł Głuszyński (GOZ), Jacek Engel (zieleń miejska), Marta Wiśniewska (bioróżnorodność), Wojciech Szymalski (transport), Ewa Romanow-Pękal (edukacja ekologiczna)

SKŁAD: Piotr Chałubiński

WSTĘP

Transformacja ekologiczna, obok cyfryzacji i modernizacji gospodarki, stanowi dziś jeden z najważniejszych kierunków rozwoju Europy. Zmiany klimatyczne, degradacja środowiska oraz nadmierna eksploatacja zasobów naturalnych wymuszają pilne działania w skali globalnej, krajowej i lokalnej. W tym kontekście kluczową rolę odgrywają fundusze unijne, które poprzez swoją skalę, zasięg i możliwości oddziaływania mogą stać się motorem zielonej transformacji. Jednak, aby ten potencjał został w pełni wykorzystany, konieczne jest nie tylko odpowiednie zaplanowanie działań, ale także zapewnienie dostępności funduszy dla szerokiego grona aktorów społecznych – w szczególności organizacji pozarządowych, które często jako pierwsze podejmują oddolne inicjatywy edukacyjne i proklimatyczne.

Zielona transformacja nie ogranicza się do inwestycji infrastrukturalnych – wymaga zmiany sposobu myślenia, postaw oraz codziennych praktyk obywateli, instytucji i przedsiębiorstw. Dlatego tak ważne staje się włączenie do polityk publicznych komponentów edukacyjnych, informacyjnych i partycypacyjnych, zorientowanych na rozwój kompetencji ekologicznych i świadomości środowiskowej społeczeństwa. Dotyczy to zarówno edukacji ekologicznej, wspierania gospodarki o obiegu zamkniętym, poprawy efektywności energetycznej, jak i modernizacji transportu, rozwoju energetyki obywatelskiej, czy ochrony różnorodności biologicznej – obszarów omawianych w niniejszym opracowaniu.

Celem publikacji jest przedstawienie aktualnych możliwości finansowania działań środowiskowych i klimatycznych z Funduszy Europejskich w perspektywie 2021–2027, ze szczególnym uwzględnieniem roli organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Zawarte w opracowaniu rekomendacje powstały w oparciu o przegląd obecnych programów Funduszy Europejskich przeprowadzone przez ekspertki i ekspertów w poszczególnych obszarach tematycznych.

Toczy się aktualnie dyskusja wokół propozycji Komisji Europejskiej dotyczącej rewizji rozporządzeń fundusзовych. Zmiany te mają umożliwić przeprogramowanie części środków (do 15%) na nowe priorytety UE. Obok forsowanych funduszy na obronność czy konkurencyjność, są również dostępne cenowo mieszkalnictwo czy gospodarka wodna. W tym kontekście nasze rekomendacje stanowią głos w debacie o tym, jak – zarówno poprzez zmianę programów, jak i dostosowanie praktyki wdrażania – można zwiększyć efekt klimatyczny i energetyczny oraz lepiej odpowiedzieć na aktualne unijne wyzwania i cele.

ENERGETYKA OBYWATELSKA

1. ENERGETYKA OBYWATELSKA

1.1 Czym jest energetyka obywatelska?

Energetyka obywatelska to model systemu energetycznego, w którym obywatele, społeczności lokalne, samorządy i organizacje aktywnie uczestniczą w produkcji, zarządzaniu, magazynowaniu i konsumpcji energii, głównie z odnawialnych źródeł energii (OZE).

W praktyce oznacza to, że energia nie jest wyłącznie domeną wielkich koncernów – może być wytwarzana np. na dachu domu, w lokalnej spółdzielni energetycznej czy przez grupę mieszkańców, którzy decydują o jej zużyciu i rozwoju wspólnych instalacji. W Polsce **energetyka obywatelska** przybiera różne formy – zależnie od skali, rodzaju uczestników i sposobu działania. Są to **spółdzielnie energetyczne**, **prosumenci** oraz, od 2024 r., **Obywatelskie Społeczności Energetyczne (OSE)**, które w odróżnieniu do spółdzielni energetycznych mogą być tworzone w gminach miejskich.

1.2. Energetyka obywatelska w funduszach UE

Obecna perspektywa finansowa UE (2021-2027) daje duże możliwości do finansowania nowych instalacji OZE – zwłaszcza w ramach programów regionalnych. Środki te przewidziane są w ramach działań ukierunkowanych na poprawę efektywności energetycznej (jako część projektów termomodernizacyjnych) czy skierowanych bezpośrednio na rozwój OZE, także w ramach **Funduszu Sprawiedliwej Transformacji (FST)**. Istotną rolę odgrywa także **Krajowy Plan Odbudowy (KPO)**, w ramach którego powstał pierwszy polski program wsparcia społeczności energetycznych.

1.3. Rekomendacje i wnioski

- **Utrzymać szeroki katalog beneficjentów w programach wspierających OZE**, w tym organizacje pozarządowe (NGO), nie tylko

w obszarze inwestycji, ale także edukacji i działań społecznych. W większości regionów NGO już dziś mogą aplikować o środki m.in. na termomodernizację czy montaż instalacji OZE – to dobry kierunek, który należy utrzymać i wzmacniać.

- **Dostosować wymagania konkursowe do realnych możliwości NGO**, szczególnie tych, które nie prowadzą działalności odpłatnej lub nie zarządzają infrastrukturą. Obecnie o wsparcie najczęściej ubiegają się organizacje prowadzące szkoły, kluby sportowe czy inne podmioty z zapleczem techniczno-lokalowym.
- **Obniżyć lub zróżnicować progi wejścia w konkursach inwestycyjnych**, np. poprzez wprowadzenie niższych minimalnych kwot projektów (poniżej 300 tys. zł). Wysokie progi mogą skutecznie eliminować mniejsze organizacje, zwłaszcza gdy konkurują one z przedsiębiorstwami.
- **Elastycznie kształtować wymagania dotyczące wkładu własnego**, który bywa istotną barierą dla NGO. Warto rozważyć mechanizmy wsparcia lub finansowania wkładu własnego (np. pożyczki pomostowe, dodatkowe punkty za niski budżet operacyjny NGO).
- **Rozszerzyć możliwość finansowania działań edukacyjnych i informacyjnych w ramach programów efektywności energetycznej** na nabory we wszystkich funduszach regionalnych. Kampanie edukacyjne to obszar, w którym NGO mają duże doświadczenie i potencjał, a który obecnie nie jest wystarczająco wspierany.

EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA

2. EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA

2.1. Czym jest efektywność energetyczna?

Efektywność energetyczna to miara skuteczności wykorzystania energii do wykonania określonej pracy. W czasach narastającego kryzysu klimatycznego nabiera to szczególnego znaczenia – pozwala nie tylko ograniczyć zużycie energii i emisję gazów cieplarnianych, ale także realnie obniżyć koszty dla gospodarstw domowych i przedsiębiorstw. Najtańsza energia to ta zaoszczędzona – dlatego inwestycje w poprawę efektywności energetycznej są jednym z najbardziej opłacalnych kierunków działań zarówno z punktu widzenia klimatu, jak i budżetów odbiorców końcowych.

2.2. Efektywność energetyczna w funduszach UE

Efektywność energetyczna jest jednym z najważniejszych elementów polityki Unii Europejskiej (UE) i została włączona do zasad horyzontalnych i jest wdrażana w aktach prawnych takich jak dyrektywy, rozporządzenia, decyzje. Szczególnie istotna jest dyrektywa w sprawie efektywności energetycznej ((UE) 2023/1791) oraz dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1275 z dnia 24 kwietnia 2024 roku w sprawie charakterystyki energetycznej budynków, która wprowadza nowe wymagania dla budynków mieszkalnych i niemieszkalnych. Każde państwo jest zobowiązane do corocznego osiągnięcia określonych celów oszczędności energii, określonych Krajowych Planach na rzecz Energii i Klimatu na lata 2021–2030 (KPEiK).

2.3. Rekomendacje i wnioski

- **Zwiększenie i uproszczenie dostępu do środków na działania edukacyjno-informacyjne.** Organizacje pozarządowe powinny mieć zapewniony łatwiejszy dostęp do środków na prowadzenie działań edukacyjnych i informacyjnych w zakresie efektywności energetycznej oraz przeciwdziałania ubóstwu energetycznemu. Wskazane jest uproszczenie procedur aplikacyjnych oraz zagwarantowanie większych wydatków kwalifikowalnych

w projektach tego typu. Warto również rozważyć ogłoszenie dedykowanego naboru dla NGO na prowadzenie kampanii informacyjnej finansowanej z Funduszy Europejskich.

- **Rozszerzenie zakresu zadań o doradztwo energetyczne dla mieszkańców.** Każdy region objęty wsparciem z Funduszy Europejskich powinien mieć możliwość realizowania zadań związanych z doradztwem energetycznym dla mieszkańców. Organizacje pozarządowe mogą w tym zakresie pełnić rolę lokalnych punktów doradczych, wspierających obywateli w podejmowaniu decyzji dotyczących energooszczędnych rozwiązań.
- **Utworzenie dedykowanych naborów krajowych i regionalnych dla NGO w zakresie termomodernizacji.** Postuluje się utworzenie specjalnych krajowych oraz regionalnych naborów przeznaczonych wyłącznie dla NGO lub organizacji społecznych, które posiadają własną siedzibę lub mają podpisaną długoterminową umowę najmu w budynkach wymagających termomodernizacji. Wyeliminowanie konkurencji ze strony podmiotów publicznych i komercyjnych zwiększy realną dostępność środków dla NGO.
- **Obniżenie progów finansowych i likwidacja wkładu własnego dla NGO.** Próg wejścia w wysokości 250 tys. zł często stanowi barierę nie do pokonania dla mniejszych NGO. Dlatego należy rozważyć obniżenie minimalnej wartości projektu, dla mniejszych grantów – znieść wymóg wkładu własnego, zapewnić prostsze zasady rozliczania projektów, np. na podstawie kosztów jednostkowych lub ryczału.
- **Promowanie partnerstw z NGO wynajmującymi lokale w budynkach komunalnych i mieszkalnych.** Wiele organizacji pozarządowych i społecznych nie posiada własnych siedzib, a jedynie wynajmuje lokale od miast, gmin, spółdzielni mieszkaniowych lub innych podmiotów. W przypadku projektów termomodernizacyjnych dotyczących takich budynków, należy promować partnerstwa z organizacjami działającymi w tych lokalach. Ich zaangażowanie może przyczynić się do społecznej akceptacji inwestycji, a także do prowadzenia działań informacyjnych wśród mieszkańców.

GOSPODARKA O OBIEGU ZAMKNIĘTYM

3. GOSPODARKA O OBIEGU ZAMKNIĘTYM I ODPADY

Gospodarka o obiegu zamkniętym (**GOZ**) dotyczy wszystkich sfer gospodarki i naszego sposobu korzystania z zasobów. Jest odejściem od wzrostu na rzecz rozwoju, który można osiągnąć bez niszczenia planety. Wdrażanie GOZ-u wymaga skutecznych działań w zakresie zarządzania odpadami m.in. planowania nowych instalacji do odzysku i recyklingu, szkoleń dla pracowników oraz działań informacyjnych zwiększających świadomość społeczną. Ważnym aspektem wspierania GOZ jest też promowanie partnerstw z organizacjami pozarządowymi, które pozwolą na lepszą koordynację działań i zwiększenie skuteczności realizowanych inicjatyw.

3.2. GOZ w funduszach UE

Środki na działania z zakresu szeroko rozumianej gospodarki o obiegu zamkniętym oraz odpadów dostępne są w czterech krajowych programach: Infrastruktura, Klimat, Środowisko (FEnIKS), Nowoczesna Gospodarka (FENG), Polska Wschodnia (FEPW), Rozwój Społeczny (FERS) oraz we wszystkich 16 regionalnych. Wśród nich można wyróżnić cztery podstawowe grupy działań, na które prowadzone są nabory. Należy tu wymienić: badania i rozwój (B+R), gospodarka odpadami, rekultywacja, podnoszenie kwalifikacji. W sumie z funduszy unijnych na działania w sferze GOZ i odpadów przeznaczone jest około **2,893 mld €**, co w przeliczeniu daje kwotę wynoszącą ponad 12,4 mld zł.

3.3. Rekomendacje i wnioski

- **Dedykowane konkursy i priorytety dla NGO.** W programach finansowanych ze środków Unii Europejskiej należy zapewnić m.in. dedykowane konkursy dla organizacji pozarządowych, szczególnie w obszarze edukacji. Przedstawiciele trzeciego sektora mogą skutecznie prowadzić działania informacyjne skierowane do mieszkańców, dotyczące m.in. zasad selektywnej zbiórki odpadów,

ograniczania konsumpcji, naprawiania i ponownego wykorzystania dóbr czy przeciwdziałania marnotrawstwu.

- **Ułatwiony dostęp do instrumentów finansowych.** Aby zwiększyć udział NGO w tych działaniach, konieczne jest ułatwienie im dostępu do instrumentów finansowych – poprzez obniżenie wymaganego wkładu własnego, uproszczenie procedur aplikacyjnych i rozliczeniowych.
- **Strategiczne partnerstwo.** Uznanie organizacji społecznych i pozarządowych za kluczowych partnerów w realizacji działań informacyjnych i edukacyjnych dotyczących GOZ (m.in. selektywna zbiórka, ograniczanie konsumpcji, naprawianie i dzielenie się dobrami).
- **Udział w konsultacjach i szkoleniach.** Ważne jest również, by organizacje pozarządowe były systematycznie włączane w konsultacje oraz prace nad lokalnymi i krajowymi dokumentami strategicznymi dotyczącymi GOZ i planów gospodarki odpadami. Równolegle należy wspierać rozwój ich kompetencji poprzez szkolenia, tworzenie sieci wymiany dobrych praktyk oraz inkubatory innowacji społecznych związanych z gospodarką cyrkularną.

ZIELEŃ MIEJSKA

4. ZIELEŃ W MIASTACH

4.1. Dlaczego Zielen w miastach jest ważna?

Obecnie w miastach żyje ponad połowa światowej populacji, a według prognoz liczba ta będzie rosła – w 2050 roku aż 7 na 10 osób zamieszka w obszarach zurbanizowanych. To właśnie te tereny są szczególnie narażone na skutki katastrofy klimatycznej. Powodzie, burze, intensywne opady, upały i susze – to tylko niektóre z problemów, które już teraz dotkliwiej wpływają na życie mieszkańców miast. W związku z tym konieczne jest podjęcie zdecydowanych działań, które zwiększą odporność miejskich obszarów na zmiany klimatu i poprawią jakość życia ich mieszkańców. Odbetonowywanie miast i ponowne ich zazielenianie staje się koniecznością, a nie kaprysem.

4.2 Pieniądze na zielen w miastach w funduszach UE

W perspektywie 2021–2027 rozwój zieleni miejskiej wspierany jest ze środków dostępnych w ramach celu polityki UE „Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna Europa”. Finansowanie obejmuje m.in. zazielenianie przestrzeni, rozszczelnianie powierzchni nieprzepuszczalnych oraz rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury. Środki na te działania dostępne są w ramach Funduszy Europejskich na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko (FEnIKS), Funduszy Europejskich dla Polski Wschodniej (FEPW), a także programów regionalnych.

4.3. Rekomendacje i wnioski

- **Zwiększenie dostępności finansowania dla NGO.** Zapewnienie dostępu do środków nie tylko na działania stricte związane z zielenią miejską, ale również na inne działania wspierające adaptację do zmian klimatu. Przykładem tego typu działalności jest np. adaptacja przestrzeni przy siedzibach organizacji pozarządowych. Wymian nawierzchni utwardzonych (np. beton, asfalt, kostka brukowa) i ich zastąpieniu zielenią, elementami błękitno-zielonej infrastruktury lub

ogrodami społecznymi, niosłaby za sobą szereg korzyści ekologicznych, społecznych i ekonomicznych.

- **Zwiększenie możliwości udziału NGO poprzez partnerstwa z administracją publiczną lub przedsiębiorcami.** Organizacje pozarządowe mogłyby się zaangażować np. w działalność edukacyjno-informacyjną lub doradczą.
- **Utrzymanie lub zwiększenie środków na wsparcie działań informacyjnych i doradczych dotyczących adaptacji do zmian klimatu.** Promowanie konsultacji społecznych prowadzonych przez NGO jako dobrej praktyki w projektach adaptacyjnych — z zapewnieniem odpowiedniego wynagrodzenia.
- **Strategie adaptacyjne z udziałem NGO.** Zniesienie ograniczeń w katalogu beneficjentów realizujących miejskie strategie adaptacyjne – umożliwienie udziału NGO w ich wdrażaniu.
- **Wykorzystanie wiedzy eksperckiej.** Sektor społeczny nierzadko jest reprezentowany przez ekspertów w danych dziedzinach. Ich wiedza może być skuteczną pomocą w poprawie jakości dokumentów strategicznych m.in. dotyczących miejskich planów adaptacji do zmian klimatu.
- **Lokalne zaangażowanie społeczne z udziałem NGO.** Wykorzystanie potencjału NGO do pracy “u podstaw” i angażowania mieszkańców na poziomie lokalnym. NGO mogą prowadzić kampanie informacyjne, organizować warsztaty czy działania partycypacyjne.

BIORÓŻNORODNOŚĆ

5. BIORÓŻNORODNOŚĆ

5.1. Czym jest Bioróżnorodność?

Różnorodność biologiczna (bioróżnorodność) odnosi się do zróżnicowania ekosystemów, gatunków i genów na naszej planecie lub w konkretnym siedlisku. Niestety, od lat obserwujemy jej systematyczny spadek. Wymieranie gatunków to problem o globalnej skali, wynikający z rosnącej presji na środowisko – zarówno bezpośrednio, jak i pośrednio wywołanej działalnością człowieka. Znaczenie bioróżnorodności wykracza daleko poza kwestie estetyczne czy krajobrazowe. Dobrze funkcjonujące, zróżnicowane ekosystemy to ochrona przed skutkami ekstremalnych zjawisk pogodowych, które budują odporność naszej cywilizacji na kryzys klimatyczny.

5.2. Bioróżnorodność w funduszach UE

Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko (FEnIKS) to największy program wspierający działania w zakresie adaptacji do zmian klimatu, ochrony środowiska i rozwoju infrastruktury. Program opiera się na dwóch głównych priorytetach, z których każdy korzysta z innego źródła finansowania unijnego. Pierwszy priorytet, finansowany z **Europejskiego Funduszu Spójności**, obejmuje działania związane z adaptacją miast do zmian klimatycznych, ochroną zasobów przyrodniczych, renaturyzacją cieków wodnych, rozwojem małej retencji oraz ochroną bioróżnorodności – w tym również w ramach sieci Natura 2000. Planowany budżet na ten cel wynosi 310 mln euro.

Drugi priorytet, realizowany przy wsparciu **Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego**, skupia się na zwiększaniu odporności na powódzie i susze, odbudowie ekosystemów wodnych, ochronie siedlisk oraz rozwoju zielonej infrastruktury. Na ten cel przewidziano 1,4 mld euro. Program FEnIKS zakłada również możliwość finansowania aktualizacji

dokumentów strategicznych oraz działań z zakresu monitoringu środowiskowego.

Uzupełnieniem tych działań są środki dostępne w ramach Funduszy Europejskich dla Polski Wschodniej 2021–2027, w których szczególny nacisk położono na adaptację miast oraz ochronę korytarzy ekologicznych. Ponadto, projekty dotyczące ochrony bioróżnorodności i adaptacji do zmian klimatu mogą być realizowane w ramach wszystkich 16 programów regionalnych, co pozwala na dostosowanie wsparcia do lokalnych uwarunkowań i potrzeb.

5.3 Rekomendacje i wnioski

- **Rozszerzenie katalogu beneficjentów.** Należy umożliwić organizacjom pozarządowym realizację projektów nie tylko edukacyjnych, ale również inwestycyjnych i przyrodniczych. NGO powinny mieć także większe możliwości działania zarówno samodzielnie, jak i w partnerstwie z administracją publiczną, instytucjami naukowymi, szkołami czy przedsiębiorstwami.
- **Uwzględnienie kosztów operacyjnych w budżetach projektów.** Projekty z udziałem NGO powinny zawierać finansowanie m.in. wynagrodzeń koordynatorów, a także kosztów administracyjnych, logistycznych oraz związanych z utrzymaniem efektów działań.
- **Zmiany systemowe i proceduralne.** Konieczna jest rewizja kryteriów tak, aby premiować: partnerstwa międzysektorowe z udziałem NGO, działania prowadzone w sposób partycypacyjny, realizację projektów na obszarach zdegradowanych przyrodniczo.
- **Uaktualnienie dokumentacji konkursowych.** Dokumentacje naborów powinny zostać ustandaryzowane i uproszczone w sposób sprzyjający udziałowi mniejszych organizacji.

TRANSPORT

6. TRANSPORT

6.1 Cele polityki transportowej

Kluczowym elementem realizacji ambitnych unijnych celów klimatycznych jest wprowadzenie zdecydowanych działań w sektorze transportu. Jednym z priorytetów jest zwiększenie wykorzystania połączeń kolejowych na długich dystansach oraz przeniesienie ruchu towarowego z dróg na kolej. Równie istotna jest konkurencyjność gospodarki UE. Tej nie da się osiągnąć bez szybkiego, sprawnego i taniego transportu, szczególnie intermodalnego. Z tej perspektywy dość istotna jest elektryfikacja transportu.

6.2. Transport w funduszach UE

Transport jest jednym z kluczowych obszarów finansowanych ze środków unijnych – zarówno w obecnej perspektywie finansowej (2021–2027), jak i w poprzednich latach. Unia Europejska traktuje rozwój zrównoważonej mobilności jako fundament spójności terytorialnej, poprawy jakości życia mieszkańców oraz osiągnięcia celów klimatycznych. Fundusze pochodzą głównie z **Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR)** oraz z **Instrumentu „Łącząc Europę” (CEF)**. **Krajowego Planu Odbudowy (KPO), Funduszu programu LIFE oraz Horizon Europe.**

6.3. Rekomendacje i wnioski

- **Dedykowane nabory dla organizacji pozarządowych.** Zaleca się uruchomienie odrębnych naborów skierowanych do NGO na realizację działań informacyjnych, promocyjnych i edukacyjnych dotyczących zrównoważonej mobilności. Celem tych działań powinno być zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych, zgodnie z założeniami scenariuszy osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 roku. Zwiększanie świadomości w tym zakresie ewidentnie do tego się przyczyni.

- **Promowanie partnerstw NGO z samorządami.** Partnerstwa z jednostkami samorządu terytorialnego oraz ich jednostkami organizacyjnymi to jedna z najbardziej dostępnych i efektywnych form współpracy z organizacjami pozarządowymi. Warto premiować i ułatwiać tego typu współdziałanie w ramach projektów realizowanych ze środków publicznych.
- **Wspieranie udziału społecznego w inwestycjach transportowych.** Organizacje pozarządowe powinny być wspierane finansowo w działaniach na rzecz zwiększania udziału społecznego na etapie przygotowania i realizacji inwestycji transportowych. Często bowiem projekty transportowe nie respektują lokalnych lub ponadlokalnych uwarunkowań społecznych i środowiskowych, co prowadzi do konfliktów oraz utraty zaufania społecznego.
- **Wdrażanie i promowanie standardów partycypacji i ochrony środowiska.** Rekomenduje się nie tylko wspieranie konkretnych projektów w zakresie transportu, ale również wdrażanie i monitorowanie standardów udziału społecznego oraz ochrony środowiska w procesach inwestycyjnych. Dobrym punktem odniesienia mogą być istniejące już standardy ochrony drzew. Analogiczne zasady warto rozwijać i stosować w planowaniu mobilności miejskiej, budowie infrastruktury transportowej oraz rewitalizacji przestrzeni publicznych.

EDUKACJA EKOLOGICZNA

7. EDUKACJA EKOLOGICZNA

7.1. Czym jest edukacja ekologiczna?

Edukacja ekologiczna to kształtowanie postaw odpowiedzialności za środowisko naturalne. Umożliwia zrozumienie zależności między przyrodą, społeczeństwem i gospodarką oraz naszej roli w tych relacjach. Jej celem jest rozwijanie kompetencji potrzebnych do troski o przyrodę, klimat, podejmowania świadomych decyzji i reagowania na wyzwania współczesnego świata.

Edukacja ekologiczna obejmuje wiele powiązanych ze sobą obszarów tematycznych. Wśród najważniejszych podtypów wyróżnia się edukację klimatyczną, energetyczną, przyrodniczą oraz edukację na rzecz zrównoważonego rozwoju.

7.2. Edukacja ekologiczna w funduszach UE

Obecna perspektywa finansowa UE (2021-2027) daje duże możliwości do powszechnej edukacji ekologicznej. Po raz pierwszy w historii funduszy unijnych w Polsce edukacja ekologiczna może być włączona w wiele działań i projektów. Niestety, na poziomie wytycznych i kryteriów projektowych postawiono bariery, sprawiając, że fundusze te są słabo dostępne dla trzeciego sektora.

7.3. Rekomendacje i wnioski

- **Rozszerzenie kwalifikowalności kosztów.** Obecnie koszty pośrednie, koszty osobowe i podatek VAT często nie są kwalifikowane (jego wartość nie jest pokrywana z dofinansowania) w niektórych Funduszach Europejskich, co stanowi istotną barierę dla stowarzyszeń i fundacji, bo wiele projektów finansuje się ze środków własnych, kredytów czy pożyczek.
- **Premiowanie partnerstw z organizacjami pozarządowymi.** Partnerstwa z organizacjami pozarządowymi, szczególnie w projektach inwestycyjnych, mogłyby znacząco zwiększyć trwałość

rezultatów, a wprowadzenie kryteriów premiujących takie współpracy byłoby krokiem w dobrym kierunku.

- **Wprowadzenie jakościowych wskaźników** we współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz uwzględnienie edukacji ekologicznej w programach FENG i FERS mogłoby znacząco zwiększyć ich efektywność.
- **Finansowanie działań z zakresu edukacji ekologicznej.** Działania te mogłyby być finansowane w ramach takich obszarów jak edukacja, rozwój społeczny, integracja społeczna, ale jasno postawionym celem powinno być podnoszenie świadomości ekologicznej.

Pomoc Techniczna
dla Funduszy Europejskich

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

PRZEGLĄDY DOSTĘPNOŚCI

ENERGETYKA OBYWATELSKA

EFEKTYWOŚĆ ENERGETYCZNA

**GOSPODARKA
OBIEGU ZAMKNIĘTEGO**

ZIELEŃ MIEJSKA

BIORÓŻNORODNOŚĆ

TRANSPORT

EDUKACJA EKOLOGICZNA